

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

ONDERZOEK NAAR KWALITEITSVERBETERING

VMBOGT
HAVO
VWO

Plaats : Amsterdam
BRIN nummer : 23GF|00|VMBOGT
BRIN nummer : 23GF|00|HAVO
BRIN nummer : 23GF|00|VWO
Onderzoeksnummer : 289818
Datum onderzoek : 23 juni 2016
Datum vaststelling : 29 september 2016

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 23 juni 2016 een onderzoek naar de kwaliteitsverbetering uitgevoerd op de Joodse Scholengemeenschap Cheider, afdelingen vmbo-tl, havo en vwo om een oordeel te kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs op deze afdelingen.

Het Cheider is (vanwege het kleine aantal leerlingen en de uitzonderlijke omstandigheden) een uitzonderingsschool in de zin van de Beleidsregel uitzonderingsscholen VO en valt onder het bestuur van de Stichting Joodse Kindergemeenschap Cheider. Deze stichting beheert naast de school voor voortgezet onderwijs tevens een school voor primair onderwijs en een peuterspeelzaal. Deze zijn in hetzelfde gebouw gevestigd. Het leerlingenaantal op het Cheider loopt in het voortgezet onderwijs iets terug. De school heeft in 2015/2016 36 leerlingen verdeeld over vmbo, havo en vwo.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende.

Tijdens het kwaliteitsonderzoek dat is uitgevoerd op 4 februari 2014 stelde de inspectie tekortkomingen vast in het onderwijsproces en de kwaliteitszorg op het Cheider. Deze zijn beschreven in het inspectierapport dat is vastgesteld op 12 mei 2014. De kwaliteit van het onderwijs is toen als zwak beoordeeld en wij hebben ons toezicht geïntensiveerd. Om na te gaan of de eerder vastgestelde tekortkomingen zijn opgeheven en of de kwaliteit van het onderwijs weer voldoende is, voeren we nu een onderzoek naar de kwaliteitsverbetering uit.

Aangezien het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering plaatsvindt in hetzelfde schooljaar als het tussentijds kwaliteitsonderzoek is niet opnieuw onderzoek gedaan naar de naleving van wettelijke voorschriften.

Toezichthistorie

Na het kwaliteitsonderzoek van februari 2014, toen de school als zwak werd beoordeeld, zijn er drie voortgangsgesprekken gehouden en twee tussentijdse kwaliteitsonderzoeken uitgevoerd.

Tijdens het eerste voortgangsgesprek dat plaatsvindt in december 2014, blijkt dat de school voortvarend aan het werk is gegaan met het verbetertraject. Er is

ondersteuning vanuit KVA (kwaliteitsimpuls voortgezet onderwijs Amsterdam). Aan de gemaakte afspraken uit het toezichtplan is echter maar ten dele voldaan. Het is onduidelijk of het bestuur zich daadwerkelijk achter het verbetertraject schaaft. Het bestuur lijkt zich niet zonder meer te conformeren aan de afspraken over de onderwijstijd en het aanbod voor burgerschap en integratie. Ook werkt de taakverdeling tussen bestuur en directie mogelijk belemmerend en staat het bestuur onder aangepast financieel toezicht. De inspectie concludeert dat er sprake is van een mogelijk zorgelijke situatie.

Het tussentijdse kwaliteitsonderzoek van maart 2015 levert de conclusie op dat de kwaliteit van het onderwijs op slechts één van de zeven onderzochte indicatoren is verbeterd: de school heeft genormeerde toetsen in gebruik genomen. De beperkte vooruitgang wordt toegeschreven aan de spanningen tussen identiteit en wetgeving en de beperkte financiële middelen. De school blijft onder aangepast toezicht staan.

Uit het voortgangsgesprek van juli 2015 blijkt dat de school vorderingen maakt in het verbeterproces maar ook dat het te langzaam verloopt. De school maakt inmiddels overzichten van de onderwijsresultaten, maar aan de overige afspraken uit het toezichtplan is niet of slechts ten dele voldaan. Het verbeterproces wordt als kwetsbaar gekwalificeerd, onder meer vanwege de onduidelijke taakverdeling tussen bestuur en directeur, door gebrek aan financiën en door het gegeven dat de KVA per 1 januari 2016 stopt. De inspectie dringt aan op verhoging van het verbetertempo.

Tijdens het tussentijds kwaliteitsonderzoek van oktober 2015 blijkt dat het onderwijs flink is verbeterd. Van de zeven onderzochte onderdelen is er nog slechts één onvoldoende: het aanbod voor sociale en maatschappelijke competenties (burgerschap en sociale integratie). De kwaliteitszorg is echter nog onvoldoende. Het verbeterproces wordt als kwetsbaar omschreven en het toezichtarrangement zwak blijft gehandhaafd. De kwestie rondom de onderwijstijd is bijna opgelost. Alleen instemming van de medezeggenschapsraad met de invulling van de onderwijstijd ontbreekt nog.

Het voortgangsgesprek van maart 2016 levert het volgende beeld op. Het verbetertraject verloopt langzaam maar gestaag. Er zijn vooral belangrijke stappen gezet op het gebied van opbrengstgericht werken en de kwaliteitszorg. Voor het burgerschapsonderwijs beschikt de school nu over een uitgewerkt visiedocument. Aan de gemaakte afspraken uit het toezichtplan is maar gedeeltelijk voldaan. Zo is er geen overzicht van de kwaliteit van de lessen.

Er zijn echter onvoldoende redenen om het geplande onderzoek naar de kwaliteitsverbetering van juni 2016 uit te stellen.

Onderzoeksopzet

Het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering bestaat uit de volgende activiteiten:

- Wij hebben relevante documenten van en over de school geanalyseerd.
- Schoolbezoek waarbij wij in een aantal lessen - zowel profane als Joodse - de onderwijspraktijk hebben geobserveerd.
- Wij hebben gesprekken gevoerd met het management, leraren, de zorgcoördinator en leerlingen.
- Twee weken na het schoolbezoek heeft de inspectie de bevindingen van het onderzoek besproken met de directie en bestuur. Persoonlijke omstandigheden van de bestuurder vormden hiervoor de reden.

Tijdens het onderzoek hebben wij indicatoren van de volgende aspecten beoordeeld: aanbod, onderwijstijd, didactisch handelen, afstemming op verschillen, ondersteuning en begeleiding en kwaliteitszorg. Het betreft indicatoren van het kernkader, aangevuld met die indicatoren die tijdens het kwaliteitsonderzoek als onvoldoende zijn beoordeeld en bij de tussentijdse kwaliteitsonderzoeken nog niet zijn verbeterd. Het betreft indicatoren van de aspecten aanbod (aspect 3), afstemming (aspect 8) en kwaliteitszorg (aspect 11). Deze zijn destijds toegevoegd aan het kernkader omdat op deze aspecten risico's waren gesignaleerd.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staat de conclusie van het onderzoek waaronder het vervolgtoezicht. In hoofdstuk 3 beschrijven we de bevindingen uit het onderzoek in de vorm van een kwaliteitsprofiel. Dit wordt gevolgd door een paragraaf waarin het oordeel van de inspectie wordt toegelicht en de schoolontwikkeling waar mogelijk in samenhang wordt beschreven.

2. CONCLUSIE EN TOEZICHTARRANGEMENT

Een onderzoek naar de kwaliteitsverbetering zoals wij hebben uitgevoerd, heeft tot doel om te beoordelen of de kwaliteit van het onderwijs weer van voldoende niveau is en of aan alle afspraken is voldaan die in het toezichtplan zijn vastgelegd.

Onze conclusie voor het Cheider is als volgt:

Kwaliteit

Wij kennen aan het Cheider, afdelingen vmbo-tl, havo en vwo het basisarrangement toe. De kwaliteit van het onderwijs is weer voldoende. Dit betekent dat de school niet langer onder intensief toezicht valt. Omdat we vanwege de kleine aantallen leerlingen de onderwijsresultaten niet kunnen beoordelen, komt de school in beginsel over twee jaar weer in aanmerking voor een kwaliteitsonderzoek.

Naleving

Hoewel we aanvankelijk de naleving van wettelijke voorschriften niet zouden controleren vanwege het recente tussentijdse kwaliteitsonderzoek, zijn er tijdens het onderzoek toch enkele tekortkomingen geconstateerd in de naleving van wettelijke voorschriften. Deze tekortkomingen zijn in de conceptfase van het rapport opgeheven.

3. BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk leest u de bevindingen uit ons onderzoek op basis waarvan we tot onze conclusie over de kwaliteit van de onderzochte aspecten zijn gekomen. Eerst ziet u het kwaliteitsprofiel waarin de oordelen op de indicatoren staan. Vervolgens lichten we die oordelen in onderlinge samenhang toe.

3.1. Algemeen Beeld

De kwaliteit van het onderwijs op het Cheider, afdelingen vmbo-tl, havo en vwo is voldoende. De onderwijsresultaten zijn vanwege de kleine leerlingenaantallen niet te beoordelen, maar de lessen, de ondersteuning en de kwaliteitszorg zijn over het geheel genomen van voldoende niveau. Het aanbod op het gebied van burgerschap en integratie voldoet aan de wettelijke voorschriften en de problemen rondom de onderwijstijd zijn opgelost. Wel zijn er enkele belangrijke verbeterpunten in het didactisch handelen, de ondersteuning en de kwaliteitszorg. De rode draad hierin is dat er op de school nog te weinig sprake is van opbrengstgericht werken. Vooral het stellen van concrete en meetbare doelen schiet tekort.

3.2 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel staan de indicatoren die in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader voortgezet onderwijs. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is.

Legenda voor indicatoren van de opbrengsten:

1. onder de norm
2. boven de norm
3. niet te beoordelen

Legenda voor andere indicatoren:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed

Legenda

A : 23GF|00|VMBOGT - VMBOGT

B : 23GF|00|HAVO - HAVO

C : 23GF|00|VWO - VWO

De onderwijsresultaten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden		A	B	C
R.1	Onderwijspositie t.o.v. advies PO	3	3	3
R.2	Onderbouwsnelheid	3	3	3
R.3_GT	Bovenbouwsucces voor de afdeling vmbo g/t	3		
R.3_H	Bovenbouwsucces voor de afdeling havo		3	
R.3_V	Bovenbouwsucces voor de afdeling vwo			3
EX_GT	Examencijfers voor de afdeling vmbo g/t	3		
EX_H	Examencijfers voor de afdeling havo		3	
EX_V	Examencijfers voor de afdeling vwo			3

De aangeboden leerstofinhouden bereiden de leerlingen voor op vervolgonderwijs en samenleving		A	B	C
3.7	De school heeft een specifiek aanbod om de sociale en maatschappelijk competenties van leerlingen te ontwikkelen passend bij de wettelijke voorschriften.	3	3	3

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken		A	B	C
4.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.	3	3	3

Het (vak)didactisch handelen van leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkeling		A	B	C
7.1	De onderwijsactiviteit heeft een doelgerichte opbouw.	2	2	2
7.2	De leraar geeft een begrijpelijke uitleg.	3	3	3
7.3	De leerlingen zijn actief betrokken.	3	3	3
7.4	De leerlingen krijgen effectieve feedback op hun leerproces.	3	3	3

De leraren stemmen hun didactisch handelen af op verschillen tussen leerlingen		A	B	C
8.1	De leraren gebruiken bij de vormgeving van hun onderwijs de analyse van de prestaties van de leerlingen.	2	2	2
8.2	De leraar stemt de instructie af op verschillen tussen leerlingen.	3	3	3

De leraren stemmen hun didactisch handelen af op verschillen tussen leerlingen		A	B	C
8.3	De leraar stemt de verwerking af op verschillen tussen leerlingen.	2	2	2

De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning)		A	B	C
9.1	De school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen.	3	3	3
9.2	De school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen.	2	2	2
9.4	De school voert de ondersteuning planmatig uit.	3	3	3

De school draagt bij aan een adequate overgang van (zorg)leerlingen van aanleverende en naar vervolgscholen en vervult haar rol in de zorgketen		A	B	C
11.1	De school zorgt voor een adequate overgang van zorgleerlingen die van andere scholen komen.	3	3	3
11.2	De school zorgt voor een adequate overgang van zorgleerlingen naar andere scholen.	3	3	3

De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten		A	B	C
12.1	De school evalueert systematisch de opbrengsten.	3	3	3
12.2	De school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten.	2	2	2

De school bewaakt de kwaliteit van het onderwijsproces		A	B	C
13.1	De school evalueert systematisch het onderwijsproces.	3	3	3
13.2	De school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.	3	3	3
13.3	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsproces.	3	3	3

De schoolleiding zorgt dat leraren kunnen presteren en zich ontwikkelen conform de visie van de school		A	B	C
14.1	De schoolleiding zorgt dat de visie van de school op onderwijs vertaald is in concrete professionele normen voor leraren.	3	3	3
14.3	De schoolleiding stuurt via haar personeelsbeleid op het realiseren van de onderwijskundige doelen van de school.	3	3	3
14.5	De schoolleiding verantwoordt zich intern over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.	3	3	3

3.3 Toelichting bij kwaliteitsprofiel

Het kwaliteitsprofiel lichten we hieronder toe. Daarbij komen achtereenvolgens de volgende aspecten aan bod: aanbod en tijd, didactisch handelen en afstemming, ondersteuning en begeleiding en kwaliteitszorg. De onderwijsresultaten worden niet toegelicht; de school heeft vanwege de kleine aantallen leerlingen te weinig gegevens om een oordeel te kunnen geven over de resultaten.

3.3.1 Aanbod en tijd

De school heeft het verantwoordingsdocument over het aanbod burgerschap en integratie geconcretiseerd door bij de activiteiten diverse voorbeelden te noemen. Uit de gesprekken met leerlingen en leraren bleek dat de leraren in hun lessen in ruime mate aandacht besteden aan de samenleving en de diversiteit daarin en aan de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Sociale competenties krijgen projectmatig aandacht. Op de school heerst een open sfeer, discussie vindt volop plaats.

Verder is er op de school verschil van inzicht in de mate waarin leerlingen mee mogen praten en gehoord worden. Leerlingen vinden dat er te weinig ruimte is, leraren zijn van opvatting dat leerlingen onrealistische verwachtingen hebben. Het is in dit verband raadzaam, en bovendien wettelijk verplicht, een leerlingenstatuut vast te stellen waarin staat aangegeven wat de rechten en plichten van leerlingen zijn.

De school heeft, zoals ook in oktober 2015 al was vastgesteld, voldoende onderwijstijd gepland voor het profane deel van het onderwijs. De medezeggenschapsraad heeft begin 2016 formeel ingestemd met de invulling van de onderwijstijd. De school benut de geplande onderwijstijd voldoende efficiënt. Er gaat weinig tijd verloren aan organisatorische aspecten en van ordeverstoringen is maar incidenteel sprake.

3.3.2 Didactisch handelen en afstemming

De lessen zijn in het algemeen van voldoende niveau. De leraren leggen begrijpelijk uit, betrekken de leerlingen actief bij de lessen en geven de leerlingen feedback op hun prestaties en hun leerproces. Opvallend is de actieve betrokkenheid van de meisjes bij de lessen. De jongens laten dit in mindere mate zien, mogelijk omdat de profane lessen aan hen pas 's middags plaatsvinden.

De leskwaliteit kan verbeterd worden als de leraren de opbouw van de les explicieter aangeven. In meerdere door ons bezochte lessen was het niet duidelijk wat het doel van de les was en welke fasen de les zou doorlopen. Een tweede verbeterpunt betreft de afstemming van het onderwijs op verschillen tussen leerlingen. Zeker gezien de zeer kleine groepen waar de leraren les aan geven, is meer maatwerk mogelijk. Vooral in de onderbouw waar alle niveaus bij elkaar zitten, is dat hard nodig. De leraren beschikken over voldoende gegevens over de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen om planmatig te differentiëren in het aanbod, de instructie en de verwerking van de leerstof. Dit gebeurt echter te weinig. Eigenlijk is alleen differentiatie in de instructie zichtbaar. Wel gebeurt dit voornamelijk vanuit vragen van leerlingen en niet op basis van een vooraf gemaakt plan.

3.3.3 Ondersteuning en begeleiding

De school volgt de leerlingen met behulp van genormeerde toetsen en heeft de gegevens inmiddels ordelijk verwerkt in dossiers en het digitale leerlingvolgsysteem. Leerlingen die dat nodig hebben, krijgen aanvullend onderwijs, bijvoorbeeld op het gebied van Nederlands als tweede taal (NT2). Hiervoor beschikt de school over een remedial teacher.

Het benutten van de toetsgegevens is een verbeterpunt. De leraren gebruiken de gegevens nu vooral voor de determinatie en om te bepalen welke leerlingen extra aandacht of aanvullend onderwijs (studieles) nodig hebben. Ze benutten de gegevens echter te weinig om deze activiteiten specifiek en doelgericht af te stemmen op de hulpvraag, mede omdat er maar sporadisch aanvullende diagnostiek plaatsvindt. De ontwikkelingsperspectiefplannen kennen in onvoldoende mate concrete (tussen)doelen.

3.3.4 Kwaliteitszorg

De school evalueert sinds 2015 haar opbrengsten door van iedere leerling na te gaan of hij/zij zich naar verwachting ontwikkelt. Hiervoor gebruikt de school de score op de eindtoets basisonderwijs, de toetsen van het leerlingvolgsysteem en de eindexamengegevens. Ook de doorstroomgegevens worden in kaart gebracht. Gezien de kleine leerlingaantallen en de hoge tussentijdse uitstroom van leerlingen naar het buitenland, is het lastig om algemene conclusies te trekken. Met de nodige voorzichtigheid constateert de school bemoedigende resultaten.

Ook het onderwijsproces wordt systematisch geëvalueerd, vooral door het regelmatig afleggen van kortere en langere lesbezoeken. Daarnaast maakt de school gebruik van enquêtes onder leerlingen, ouders en personeel. De

schoolleiding heeft daardoor, maar ook dankzij de kleine schaal van de school, goed zicht op de onderwijskwaliteit.

De verbeteringen in het aanbod, de onderwijstijd, de ondersteuning en de kwaliteitszorg, laten zien dat de school doelgericht heeft gewerkt aan de verbetering van het onderwijsproces. De werkgroepen hebben goed gefunctioneerd. De leraren geven aan blij te zijn met de structuur die de directeur in de school tot stand heeft gebracht.

De school borgt de bereikte onderwijskwaliteit inmiddels op adequate wijze, door in diverse documenten (waaronder PTA's en de notitie toetsbeleid) de afspraken en procedures vast te leggen. De schoolleiding zorgt ervoor, door middel van regelmatige overleggen en observaties, dat iedereen zich hieraan houdt.

De school heeft zich voorts verbeterd bij het zorgdragen voor een goede overgang van leerlingen die zij ontvangt, alsmede van leerlingen die zij overdraagt aan andere scholen. Bij de ontvangst van leerlingen maakt de school systematisch gebruik van het onderwijskundig rapport van de basisschool. Bij de overdracht naar andere scholen levert de school een onderwijskundige rapportage aan. Indien leerlingen uit het buitenland komen, of naar het buitenland vertrekken, verloopt de overdracht soms minder eenvoudig en blijft die soms beperkt tot telefonisch contact.

We noemen tot slot nog een verbeterpunt. De school werkt door het verbeteren van het onderwijsproces weliswaar aan het verder verbeteren van de onderwijsresultaten, maar formuleert daarbij geen concrete, meetbare doelen. Dit gebeurt niet op schoolniveau (afdelingen, vaksecties), maar ook niet op het niveau van groepen of individuele leerlingen (zie ook de toelichting bij het afstemmen op verschillen en de ondersteuning). Het formuleren van meetbare doelen is een belangrijk element van opbrengstgericht werken. We concluderen dan ook dat de school het opbrengstgericht werken kan verbeteren.